

4.6 Evaluatie

De identificatie van de waardevolle bodems die in het kader van deze studie plaatsvond gebeurde in grote mate op basis van (soms oude) archiefgegevens. In deze laatste wordt de ligging van de bodems en sites in het meest gunstige geval weergegeven op een topografische kaart. In vele gevallen betreft het een enkele puntaanduiding van een profiel, in andere gevallen een min of meer duidelijk afgebakend gebied of gebiedje. Een enkele maal worden kaarteenheden van de bodemkaart aangeduid. De huidige toestand van deze bodems is veelal onbekend.

Voor een algemene evaluatie van de graad van bedreiging waaraan een bepaalde waardevol geachte bodem worden blootgesteld en van de eventuele graad van bescherming waarvan dezelfde bodems kunnen genieten werden al de geïdentificeerde bodems onder vorm van punten of (liever nog) polygonen in een digitale data laag gegoten. Vervolgens worden doorsneden en overlays gemaakt met één of meer van onderstaande datalagen. De informatie die hieruit voortkomt wordt genoteerd in de tabel 'bedreigingen en beschermingen' van de gegevensbank, die met dit doel wordt aangepast.

Datalagen:

1. Topografische kaart (geeft eerste aanduiding of de bodem nog steeds aanwezig is)
2. Planologische bescherming/bedreiging
  - gewestplan
  - ruimtelijk structuurplan
  - andere ruimtelijk beleidsdocumenten (RUP, BPA, APA)
  - erkende natuureservaten
  - beschermd erfgoed
  - afbakening duingebied
  - SBZ
  - VEN-IVON
  - eigendomsstatuut
  - ...
3. Feitelijke/fysische bescherming/bedreiging
  - - bodemgebruikskaart
  - - erosiegevoeligheidskaart

- - overstromingskaart
- - verzurende depositie
- - ...

Op basis van deze screening kan een evaluatie gemaakt worden van de algemene bedreigings/beschermingsstatus van een bepaalde bodem of site. Deze toetsing wordt zo mogelijk aangevuld met expertkennis van deskundigen die vertrouwd zijn met de site. Volledige zekerheid wordt enkel bekomen door controle op het terrein.

Koppeling van de waarde-inschatting van de bodem met de aard en ernst van de aanwezige bedreiging, in combinatie met de kennis van de bodem in kwestie, laat toe om aangepaste beschermingsmaatregelen voor te stellen en desgevallend een prioriteitenlijst op te stellen.

4.7 Ontwikkeling van instrumenten voor de bescherming van waardevolle bodems

4.7.1 Wettelijke bescherming

Om over te gaan tot de bescherming van waardevol geachte bodems is het in de eerste plaats noodzakelijk om, naast een zo gedetailleerd mogelijke beschrijving van de bodem met inbegrip van zijn kwetsbaarheid, te beschikken over een zo nauwkeurige mogelijke ruimtelijke lokalisatie en afbakening. In functie van de omvang en de kwetsbaarheid kan het bovendien nodig zijn om een bufferzone in te stellen. Naargelang de aard en de mogelijke impact van de bedreiging zal deze zone min of meer belangrijk zijn. Beïnvloeding van de watertafel kan zich bijvoorbeeld over een grote afstand doen gelden.

Zoals reeds eerder werd aangehaald bieden de bestaande wettelijke instrumenten weinig of geen specifieke bescherming voor de bodems van de gebieden waarop zij betrekking hebben. Waar binnen deze instrumenten toch al enige verwijzing naar bodembescherming zou bestaan, blijft deze meestal vaag of ondergeschikt aan andere doeleinden, of wordt niet de bescherming beoogd zoals zij in deze studie wordt gedefinieerd.

Bij de uitbouw van een beschermingsinstrument kunnen onder meer de volgende pistes bewandeld worden:

- Verduidelijking en/of uitbreiding van het onderdeel bodembescherming binnen de bestaande regelgevingen. Hierbij dient onmiddellijk worden opgemerkt dat de bestaande regelgevingen meestal slechts op een beperkt deel van het grondgebied slaan, en dus enkel soelaas zou brengen voor de bodems die in een dergelijk gebied gelegen zijn (vb bosdecreet in de bosgebieden), waardoor niet één maar meerdere instrumenten dienen aangepast te worden. Deze piste lijkt derhalve eerder geschikt indien uit de inventarisatie zou blijken dat het merendeel van de waardevolle bodems gelegen zijn in een beperkt aantal gebiedstypen (vb bos- en natuurgebieden).
- Opstellen van een specifiek wettelijk kader waardoor de intrinsieke waarde van bodems wordt opgenomen als een bindend ordenend principe in het beleid rond de ruimtelijke ordening en in het vergunningenbeleid (uitvoering 'bodemtoets', verplicht thema in MER, ...). Vermits men op dit ogenblik slechts beschikt over een zeer onvolledig zicht op de aanwezige waardevolle bodems en over het principe ervan zeker nog geen algemene consensus bestaat, lijkt dit een zeer moeilijke oefening.
- Opstellen van een vrijwillig kader waarbij de nadruk wordt gelegd om informeren en sensibiliseren, waarbij na verloop van tijd het vrijwillig karakter eventueel kan evolueren naar een meer bindend kader. Bij wijze van voorbeeld kan hier verwezen worden naar de landschapsatlas die strikt genomen geen wettelijk instrument is, maar waarmee wel sterk rekening mee wordt gehouden bij het opstellen van Ruimtelijke Structuurplannen, MER's enz.. In deze zin kan de huidige inventarisatie een eerste en belangrijke stap vormen naar bescherming.

4.7.2 Beheerinstrumenten

Omwille van de grote diversiteit die bij de waardevol geachte bodems aangetroffen wordt is het onmogelijk om een standaardpakket van beheersmaatregelen te ontwikkelen dat op elke te beschermen bodem van toepassing zou kunnen zijn, en dient geval per geval bekeken te worden welke maatregelen nodig zijn om de bodem in stand te houden.

Bij het opstellen van een dergelijk maatregelenpakket dient rekening gehouden te worden met de volgende aspecten:

- De graad van afhankelijkheid van de bodem van een bepaald landgebruik (akkerbouw, weiland, natuurlijke vegetatie, bos, ...)
- De aard van de bedreigingen die rusten op de waardevolle bodem (planologisch, fysisch, chemisch, wettelijk, economisch, ...)
- De mate waarin men de waardevolle bodems wenst toegankelijk te houden voor onderzoekers of voor het publiek

In functie hiervan kan worden vastgelegd welke maatregelen nodig zijn om de bodem in stand te houden en welke activiteiten moeten achterwege gelaten worden om de bestaande bedreigingen weg te nemen of te verzachten. Het kan dus gaan om zowel 'actieve' vormen van maatregelen (bv. bekalking, plaggen, erosiebestrijding, onderhoud van een aangepast vegetatiedek ...) als om eerder 'passieve' vormen (bv. beperking van de gebruiksmogelijkheden of van de toegankelijkheid).

Het dient aanbeveling om, waar mogelijk, de bescherming van de waardevolle bodems steeds uit te werken in een meer globaal kader, bijvoorbeeld als onderdeel van de beschermingsdossiers die worden uitgewerkt voor het gebied waarin deze bodems zich bevinden. Hierdoor wordt niet alleen de samenhang onderstreept tussen de bodem en zijn omgevingsfactoren, maar wordt ook de kans verhoogd dat de beoogde beschermingsmaatregelen ook effectief hun doel zullen bereiken. Voorbeelden hiervan zijn de bolle akkergebieden in het Waasland of de schrale heidegebieden in de Kempen, waar een sterke samenhang bestaat tussen bodem, landschap en landgebruik. Aspecten zoals landschap en vegetatie kunnen nu reeds rekenen op heel wat belangstelling. Het kan dus interessant zijn om de bodembescherming hier aan te koppelen, eerder dan hiervoor een apart kader uit te werken.

Voor begraven bodems (waaronder paleobodems) is het verzekeren van een blijvende afdekking aangewezen.

Noodkartering is en blijft het aangewezen middel om de waardevolle bodems te archiveren waarvan het behoud niet kan verzekerd worden. Voorstellen voor een procedure voor noodkartering werden eerder in dit document uitgewerkt.

Bij het vastleggen van de bewaringsmaatregelen blijft ook de vraag gesteld of men de bodems in de huidige toestand wenst te 'bevriezen', of men een zekere natuurlijke evolutie wenst toe te laten.